

LS 0166

Lennart Setterdahl: Vad arbetade han med, Din pappa?

Verner Peterson: Han var lantbrukare. Bonde.

Lennart Setterdahl: Så han bodde utanför själva hultsjö då?

Verner Peterson: Ja. - Well. - Ja.

Lennart Setterdahl: Ja. Var det något speciellt namn på den gården?

Verner Peterson: Ja. Gismundertorp.

Lennart Setterdahl: Gismundertorp.

Verner Peterson: Ja.

Lennart Setterdahl: Jaha.

Verner Peterson: Det var.

Lennart Setterdahl: Så där växte Du upp och hur många syskon var ni i familjen?

Verner Peterson: Vi var tio.

Lennart Setterdahl: Tio stycken. Du är en utav de yngre kanske?

Verner Peterson: No. Jag är next till den äldste.

Lennart Setterdahl: Jaså! Jaha.

Verner Peterson: En bror är äldre än jag.

Lennart Setterdahl: Så det var antingen den äldre brodern eller Du som skulle överta farmen en gång i tiden?

Verner Peterson: Jahaa! 'Di sluta upp med farmerna allihop. Efter jag lämnade, sen gick det inte vänge!

Lennart Setterdahl: Jaså. Hur stor var farmen då? eller platsen?

Verner Peterson: Å - den var bra stor, about 450 tunnland, tänker jag.

Lennart Setterdahl: Det var mycket skogsmark?

Verner Peterson: Men det var mycket skog ja, det var inte mycket. Farmarland var det inte mycket.

L: Men han hade kanske en åtta tio kor eller?

Verner Peterson: Å ja, vi hade mer än det ibland.

Lennart Setterdahl: Jaså!

Verner Peterson: Å ja.

Lennart Setterdahl: Och alla slutade upp!

Verner Peterson: Ja. Ja. De alla sluta.

Lennart Setterdahl: Dom hade haft 'et.

Verner Peterson: Well de lämna, **en efter den andre**. Till slut så var det ju ingen hjälp, så hade vi ingen hjälp.

Lennart Setterdahl: Din äldre bror, lämnade han före Dig också?

Verner Peterson: Han var född där, ja.

Lennart Setterdahl: Ja, men jag menar: lämnade han gården före Dig? Din äldre bror.

Verner Peterson: No. Efter sen jag 'lämna.

Lennart Setterdahl: Jaså. Han stack ifrån.

Verner Peterson: Sen lämna han också.

Lennart Setterdahl: Ja.

Verner Peterson: Ja.

L: Du fick börja att hjälpa till tidigt då, naturligtvis, med att köra hem korna som skulle mjölkas?

Verner: O ja. Vi alla 'arbeta - ja - på platsen.

L: Ni alla hjälpte till. Det fattades aldrig arbete.

Verner: No det var alltid arbete och göra - ja. Det var plenty.

L: Du gick i skolan i Hultsjö eller?

Verner: Ja.

L: Och Du gick och läste framför prästen där med?

Verner: Ja, i Hultsjö.

L: Ja. Du tillhörde Statskyrkan?

Verner: Ja.

L: Ni var inte missionsvänner?

Verner: No, it was - vad kallar Du det?

L: Ja; Statskyrkan.

Verner: Statskyrkan i Hultsjö.

L: Men det var mycket frikyrkorörelser runt där uppe?

Verner: Å ja, ja det var det.

L: Men Du var en ?

Verner: Ja, regular.

L: Strict Lutheran, som man säger.

Verner: Ja! Ja, lutherska kyrka ja!

L: Ja ja.

Verner: Ja det är rätt.

L: Vad tog Du Dig för efter konfirmationen? Hjälpte Du fortfarande till på gården eller?

Verner: Ja.

L: Du tog inget arbete utanför?

Verner: No, inget. Inte vidare. Lite bara, ibland.

L: Det fanns ingen fabrik i Hultsjö där Du kunnat få arbete?

Verner: I Stockaryd, där var det fabriker ja.

L: Jaså!

Verner: Ja.

L: Vad var det för slags fabriker?

Verner: Det möbel. Möbelfabriker var det många där.

L: Men Du arbetade inte på dem?

Verner: No. Jag stanna på farmen!

L: Men Du hade ingen lust att ta över denna för gott själv, utan Du hade tankar på att komma ut?

Verner: Å, jag vet inte. Jag ville gå nånstans. Jag tänkte aldrig på att stanna så länge - Du vet - så.

L: Du var orolig utav Dig?

Verner: ja.

L: Var alla det i bygden utav ungdomarna som växte upp där runt omkring?

Verner: Ja! Jag tänker det, jag vet inte! Men jag ville gå ut och syna vad det var. Jag skulle stanna - mabee - i tre fyra år och sen gå tillbaka.

L: Hur fick Du reda på det här om Amerika? Hade Du släktingar här? Du hade en moster eller?

Verner: Ja. Det var en del. Det var en familj som bodde nästan därhemma som vi kände. Jag kom 'te dom här ute.

L: Vad hette de?

Verner: Oskar Sällman.

L: Och dom var från Hultsjö?

Verner: Ja från Stockaryd.

L: Stockaryd.

Verner: Han var Stockaryd och hon var 'ifrån Hultsjö - ja.

L: Men Du var inte släkt med dem?

Verner: No. Ingen släkt.

L: Kom de hem på besök då mot slutet av 20-talet?

Verner: No jag hade aldrig sett dom. Det var henne! Jag hade sett henne Du vet. 'Ho - 'Ho bodde nästan hemma var jag bodde. Han hade jag aldrig sett. Men jag skrev 'te henne och 'fråga.

L: Jaså Du skrev till henne!

Verner: Se: 'di hade to. Du hade 'te och ha någon att komma till - Du vet.

L: Som garanterade för Dig?

Verner: Ja. And det gjorde 'di.

L: Hur skrev Du då? Kommer Du ihåg ungefär hur Du formulerade brevet?

Verner: No!

L: Det är ju väldigt svårt att skriva ett sådant brev - vet Du - och be att någon ska gå i god för en. Det är ju nästan som att skriva på en växel.

Verner: Jaha!

L: Hade Du någon som hjälpte Dig att formulera detta?

Verner: No! Det hade jag inte!

L: Du skrev själv.

Verner: Ja. Jag skrev till henne och 'ho skrev på svenska tillbaka att jag fick komma dit.

L: Jaså - det var inga problem?

Verner: No. Inte så länge som Du var på jordbruksarbetare. Då kunde Du komma hit.

L: Det var lättare för dem?

Verner: Ja.

L: Då gick Du och väntade varje dag på ett svar?

Verner: Ja!

L: Hur lång tid tog det innan Du fick svaret?

Verner: Det tog inte så länge, mabee tre 'månar!

L: Jaså det tog så pass?

Verner: Jaa.

L: Jaha.

Verner: Två eller tre månader var det.

L: Du hade inte givit upp hoppet då att hon skulle svara?

Verner: No.

L: Vad sa mamma och pappa?

Verner: Å 'di tyckte inte om att jag 'lämna inte.

L: Inte det?

Verner: Nej. Men - det!

L: Ja men ni var ju så pass många, tio barn?

Verner: Jaa - men

L: Förstod de inte att det var svårt att få ett arbete runtom?

Verner: No, det tänkte 'di väl aldrig på. 'Di ville helst att jag skulle stanna i Sverige där.

L: I Sverige - ja.

Verner: Ja. 'Di tänkte inte på sådant.

L: Men Du hade inget intresse av att åka in till Jönköping eller till Göteborg?

Verner: No, det hade jag inte.

L: Var det andra som gjorde det, som åkte hemifrån längre sträckor för att söka arbeten?

Verner: Du vet - som gick över här och gick tillbaka igen?
L: Ja, just sådana som bodde i Din hemtrakt. Det var svårt att få arbete där.
Verner: O ja.
L: Åkte de in till storstaden?
Verner: Å Ja, det gjorde de.
L: För att få arbete?
Verner: Jaa.
L: Men Du hade inte lust med det?
Verner: No inte riktigt. Jag ville gå någonstans som var lite olika - Du vet.

L: Ja! Hade ni många Amerikabesökare hemma i Hultsjö?
Verner: Å ja. Ja det var många som kom hem och gick tillbaka igen.
L: Jaha. Pratade Du med någon dessförinnan, så Du hade fått uppgifter om hur det såg ut - och hur väder och vind var där över?
Verner: No! Mesta om arbete och sådant. Det var vad jag ville veta om.
L: Sa de då att det var plenty av arbete överallt?
Verner: Ja.
L: För 20-talet var bra här?
Verner: Ja, det var det. Det började bli dåligt efter jag kom hit här.
L: Du kom i rättan tid?
Verner: Ja! Då började det vända.

L: Då stod dörren på glänt för Dig. Var bodde Din bekant?
Verner: Ute här i Coal Valley.
L: I Coal Valley.
Verner: Ja han hade en liten farm där ute.
L: Så hon skickade hem biljetter och sådant?
Verner: No jag fick pengar utav mina föräldrar.
L: Jaha. Och då åkte Du in till Göteborg för visum?
Verner: Ja.

L: Du var så pass gammal så Du hade redan exerceerat då?
Verner: No.
L: Du var 20 år då?
Verner: Ja.
L: Du fick Skriva till Kungen då?
Verner: No. Jag 'lämna innan nyåret, så det behövde jag inte.
L: Innan årsskiftet?
Verner: Ja.
L: Du hade inte mönstrat?
Verner: Nej.

L: Vad sa de som var lite äldre om militärtjänsten? Det var inget att rekommendera?
Verner: Vad var det?!
L: Att gå in i den militära tjänstgöringen? Att exercera?
Verner: Ja, min bror, äldste bror, han var ute samma år som jag lämnade.
L: Vad sa han om exercisen?
Verner: Ja, han tyckte inte det var så illa.
L: Han var i Jönköping?
Verner: No han var i Stockholm.

L: I Stockholm!

Verner: Ja. Han var oppe vid slottet där oppe. Mabee han hade det lite bättre där, jag vet inte!

L: Jaha? Men det lockade Dig inte? Då hade Du ju kommit hemifrån om Du hade åkt dit upp. Det hade Du inte i hågen?

Verner: No.

L: Och gå vakt för kungen?

Verner: No! No!

L: Då fick Du alltså alla tillstånden. Vad sade prästen när Du tog ut flyttningsbetyget?

Verner: Han sa ingenting! Han gavs mig ett betyg.

L: Jaså inte ett ord?

Verner: Nej. Och så hade Du 'te och gå 'te länsmannen också.

L: Att Du var nykterist och hade uppfört Dig och betalat skatt?

Verner: Ja, jag tror det ja. Det var något sådant tänker jag.

L: Jaha. Men det blev klartecken överallt?

Verner: Mhm. Jag har mitt utflyttningsbetyg och sådant där still, har jag där!

L: Du har sparat på alla dokument?

Verner: Jaha! Jag sparade det! Jaa!

L: Så kom då den stora avresedagen. Vad packade Du i resväskan när Du åkte?

Verner: Det var inte mycket.

L: Inga arbetskläder eller sådant?

Verner: No. Inte.

L: Så Den Du korresponderade med i Coal Valley, skrev hon till Dig om vad Du skulle ha med Dig när Du kom över?

Verner: Det minns jag inte, om hon sa eller inte. Jag hade inte mycket. Jag hade kläderna som jag hade på mig och så hade jag lite ombyte i 'väska. Det var allt vad jag hade.

L: Jaha.

Verner: Ja.

L: Det var inga större kappsäckar då?

Verner: No det var ingen stor kappsäck.

L: Inga Amerikakistor?

Verner: Nähä! Det var det inte!

L: Den tiden var förbi.

Verner: Det var bara en; bara en väska.

L: Jaha.

Verner: Det var allt.

L: Så åkte Du ner till Göteborg. Hade Du någon med Dig som vinkade av Dig i Göteborg eller åkte Du alldeles ensam?

Verner: Till Göteborg?

L: Ja.

Verner: No det var en annan, en annan pojk, en neighbour av våran.

L: Som också emigrerade!

Verner: Vi var två då. Han dog här i förra 'vecka tänker jag, no; två veckor sen. Han var ute i Sun City i Arizona.

L: Vad hette han?

Verner: Henry Carlson. Han dog där ute.

L: Och han följde med Dig hela vägen?

Verner: Till Chicago.

L: Chicago?

Verner: Sen gick han 'te Nebraska.

L: Jaså Omaha. Jaha.

Verner: Och jag gick hit, så then skildes vi där.

L: Jaså då hade Du kamratskap på vägen över.

Verner: Jaha. Å ja.

L: Så då gick ni **på** Kungsholm och var klara för avfärd. Ellis Island, gick ni igenom där?

Verner: Ja.

L: Ni gjorde det! Och det var inga svårigheter på den tiden?

Verner: No det var inte.

L: Ni hade redan gjort undersökningen i Sverige? Hade ni doktorsundersökning?

Verner: Ja. Ja det hade vi i Sverige ja.

L: I Sverige.

Verner: mm.

L: Jaha.

Verner: Ja.

L: Jaa. Så ni bara visade fram de där papperena och fick dem stämplade.

Verner: Jaha.

L: Och så vidare på tåget, västerut.

Verner: Ja. Haha! Ja!

L: Och - ingen utav er kunde engelska?

Verner: Inte. No.

L: Nej. Vad var det som var värst när ni landsteg i Amerika? Vad var det som såg mest konstigt ut, om man så får säga?

Verner: Å. Det var allting var ovanligt, det var ju så olika. Det var olika med - 'ifrå Sverige så var det ju så mycket olikt så. Det var ingenting som var likt Sverige at all! No.

L: Och alla pratade ett språk som ni inte förstod.

Verner: Ja, det är rätt ja.

L: Ni blev inte ångerköpta när ni var halvvägs att ni skulle åka tillbaka igen?

Verner: Njaa? - jag vet inte. Jag tänkte nog lite på det ibland, men det var inte. Sen blev det ju så dåligt. Jag började nere i Moline.

L: Ja Du anlände då till Den här bekantskapen i Coal Valley?

Verner: Ja.

L: De bodde bara där, de hade ingen gård eller någonting?

Verner: 'Di hade en liten plats därute.

L: Jaså!

Verner: Ja.

L: Jaha. Men han arbetade här i Moline då?

Verner: Han hade bara denne där 'lille farmen.

L: Och levde på den!

Verner: Ja. Han levde där på ute på det. De hade höns och sådant!

L: De hade barn då?

Verner: 'Di hade en flicka, två 'flicker. No en flicka hade 'di när jag kom hit. 'Di hade en annan två flickor och två pojkar.

L: Och han kunde försörja familjen på den lilla gården!

Verner: Ja. Han hade väl 80 acres tänker jag.

L: Jaså. Jaha. Stannade Du ett tag hos dem då?
Verner: No jag 'stanna inte där länge. Han tog mig ner här i stan och där jag fick arbete där nere. Jag fick arbete där i Moline.
L: På vilket ställe då?
Verner: På
L: The Moline Plow?
Verner: Minneapolis Moline.
L: Moline Plow Company?
Verner: Moline Plow Company?
L: Det hette Minneapolis Moline på den tiden?
Verner: Minneapolis Moline they called it then at that time.

L: Jaså, Du fick arbete på en gång!
Verner: Ja.
L: Och då skaffade Du Dig rum här inne i stan? Eller hyrde Du in Dig på ett ställe så Du kunde få mat då?
Verner: Ja, på ett 'boardingshus. Ja.
L: Var det någon annan ifrån Sverige som Du träffade här, som hade kommit nyss?
Verner: Å - inte precis. Well 'di hade vart här ett år eller två. Det var en del som jag L: träffat.
Verner: Som jag träffade där nere. Det var ju så många svenskar där nere på stan.
L: Jaså det var god åtgång?
Verner: Yeah.
L: Så Du hade inga svårigheter med språket då, utan Du fick lära Dig successivt varje dag?
Verner: No. Jaha! Ja! Jaha. Ja de 'språka svenska allt över.
L: Jaha.
Verner: På boardinghuset och på pool hall-en och allt över.
L: The pool hall, låg den alldeles nere i downtown eller?
Verner: Ja. Ja.
L: Vem ägde den? Var den privatägd? The Wikings?
Verner: Ja det var Eagles, Eagle's lodge.
L: Jaså de hade en speciell spelhall eller pool hall?
Verner: Ja. De hade en pool hall där nere.
L: Jaha.
Verner: Ja.

L: Dom sa ju alltid att Kask, han kom och mötte dem vid järnvägen. Han mötte inte Dig när Du kom?
Verner: Vem var det?
L: Kask.
Verner: No. No!
L: Han tog dom direkt ifrån tåget, men han mötte inte Dig?
Verner: Ja. No, det gjorde han inte.

L: Så när gick Du med i Wasa nu: the Noble Arch, 2:82, som medlem?
Verner: När?
L: Jaa.
Verner: Jag var där en gång först, det var med Kask. Han tog mig in där!
L: Han tog in Dig.

Verner: Men sen; sen blev det dåliga tider och sen var jag ute på farm och 'arbeta och sen förglömde jag about Wasa och sen gick jag in igen.

L: Jaså, **på så vis**.

Verner: Så jag var ute för en tid.

L: Men Du kom in nästan omedelbart då efter 1929?

Verner: No, jag vet inte när det var jag gick in den 'siste gången. Det var bra länge efter sen, någon gång.

L: Jaha. Så när Du kom här -29, var det på hösten?

Verner: Ja. Det var på vintern. Det var i - vid jultiden.

L: So the stock market had already crashed then?

Verner: No. No.

L: Det var i oktober.

Verner: *No!* Det var .. det det det - There wasn't. Det var inte i -29 som den 'crasha.

L: Jo! I oktober -29. Fföör det är jag säker på att det är. Det kan hända att jag har fel, vi kan aldrig veta hur det är!

Verner: Ja but No. Hoover var president när jag kom hit!

L: Jaa han var -29, -30 och -31.

Verner: Jaa! Men the stock market.

L: Och Hoover kom

Verner: Stock market, det gick inte i konkurs då förrän !

L: Förrän -30?

Annan person: -30 var det.

Verner: -30 ?

L: Men man säger ju alltid Svarta onsdagen i oktober-29.

Verner: No det har jag inte tänkt på. Jag tänker det är fel.

L: Ja, det kan hända jag har fel. Så; vad hade Du för känning? Förstod Du det att det började bli dåligt? På vad vis märkte Du det?

Verner: No. Jag arbetade där nere - oh – 'hele vintern se och sen på 'sommarn så, då stannar de ju allting där nere i alla ju och det var ingen som 'arbeta på sommartiden.

L: De lade av arbetare då?

Verner: Ja. Då

L: Under två tre månader?

Verner: Ja.

L: Vad gjorde det **det** för?

Verner: Jag vet inte, men det gjorde de där nere allihop; John Deeres och de alla, de var .. det hey was

L: Jaså.

Verner: De var nerlagda på sommartiden.

L: Jaha. Så dom tog sig riktig semester då!

Verner: Ja. Det var semester 'hele sommarn det!

L: Så vad gjorde Du då?

Verner: Så då gick jag ju ut där och 'arbeta på den tiden see, to en farmare därute.

L: I?

Verner: I Oregon därute.

L: Oregon!

Verner: mm.

L: Jaha. Och Du bodde hos honom då?

Verner: Ja.

L: Jaha.

Verner: Och sen. Sen. Sen tänkte jag ju att de skulle börja igen och arbeta, men de började ju aldrig. Jag blev aldrig tillbakakallad till shop-en, så jag stanna därute för – det var -31 .. about tre år var jag därute på farmen.

L: Och de ringde aldrig tillbaka eller? Det var för många som gick då utan arbete.

Verner: Yeah. Yeh.

L: Fick de flesta göra på det viset, åka ut på landsbygden för att få arbete?

Verner: Det var många som gjorde det på sommartiden ja.

L: Jaa. Hur fick de **de arbetena**? Åkte de runt och frågade om någon behövde arbetskraft eller?

Verner: Vad? På farmen?

L: Ja.

Verner: Å ja, de

L: Eller annonserade de?

Verner: no, but det var alltid, det var alltid några farmare som behövde hjälp på sommartiden.

L: Och då hade de mjölkkor och allt möjligt på den tiden förstås?

Verner: Ja.

L: Och hästar och

Verner: Ja.

L: Hade de flesta hästar, eller hade de traktorer de flesta bönderna?

Verner: Det var inte många som hade traktor, det var det mesta häst.

L: Hästar. Tre år bodde Du då ute på vischan, som man säger.

Verner: Ja. Till -34 tror jag det var när jag kom tillbaka och började arbeta i stan igen.

L: Jaha. Det var nedlagt. Då hade Du ingen kontakt med någonting här i Moline: inga loger eller?

Verner: No inte mycket no. No.

L: För det var svårt att komma in. Du hade ingen bil på den tiden?

Verner: Ja, jag hade en gammal bil.

L: Jaså Du skaffade Dig en bil med en gång?

Verner: Å ja. Det! Jaha! Ja, jag hade en gammal bil. Det kostade inte mycket men jag hade lite pengar!, så jag tänkte jag skulle köpa en då.

L: Jaa. Vad fick Du i timman när Du började på Minneapolis/ Moline?

Verner: Jag minns inte, men jag gjorde bra, jag tyckte jag gjorde bra.

L: Jaså Du kunde spara?

Verner: Ja, å ja det gick ja. En kunde spara pengar! Because en betala bara 6, jag tror jag betala 6 dollar i veckan för board och 2 dollar för (?), det var 8 dollar i 'vecka. Det var allt det 'kosta och leva för mig!

L: Var det ett svenskt boarding house inne i Moline eller, en svensk som ägde det?

Verner: Ja. Ja.

L: Var låg det någonstans? På ?

Verner: Ligger på 4:e Ave och 12:e och 11:e; mellan 11:e och 12:e Str.

L: Jaså nere i downtown?

Verner: Va?

L: Nere i downtown?

Verner: Ja.

L: Och där säljer de mat och allting, hela frukostar

Verner: Ja.

L: och middag?

Verner: Ja. Ja.

L: Och de gjorde iordning lunch också, som Du kunde ta med Dig till arbetsplatsen?

Verner: Ja.

L: Så det var full logi!

Verner: Ja. Jaha!

L: Och Du bara sparade?

Verner: Ja. Jaha! Det var inte så. Men sen gick det inte och spara. Sen när 'en hade vart här en liten tid. Sen så sparade en just inte.

L: För Du började bli van med och få andra vanor?

Verner: Ja. Ja.

L: Då får man gå tillbaka och räkna ut vad man gjorde fel.

Verner: Ja.

L: Men Du funderade inte på att åka tillbaka då? För Du kom ut på farmen och då hade Du sysselsättning och betalt.

Verner: Ja.

L: Men de kunde inte betala mycket då på farmen?

Verner: No, jag tror jag fick 50 dollar i 'månan.

L: Jaha. Men Du kunde spara det med, för Du åt där?

Verner: Jaha. Och så hade jag lite pengar, så jag levde på det!

L: Jaha. Men tre år, det är en lång tid.

Verner: Å ja.

L: Du hade inga funderingar på att åka tillbaka till Hultsjö?

Verner: No. Jag kanske funderade. Jag tyckte inte det var rätt. Min mor, hon ville skicka mig pengar till komma hem.

L: Jaså.

Verner: För att jag skrev att det var dåligt Du vet och sådant innan också.

L: Ja.

Verner: Men; det ville jag inte heller.

L: Nej. Du fick skriva i breven att det började bli bättre!

Verner: Ja! Ja! no jag tyckte inte det var rätt even.

L: Det var en del som åkte hem då?

Verner: Å ja det var många som åkte hem, de kunde aldrig komma back, tillbaka här se.

L: Inte det!

Verner: Inte. No. The government paid. The government, they paid their way back.

L: And it was the last travel.

Verner: Till Sverige ja. Det var det sista.

L: Jaså de blev stämplade för livet så att säga då?

Verner: Ja! Sen kunde de inte komma tillbaka något mer se.

L: Jaså, det var sådana som inte

Verner: Men det var; det var bra många som gick.

L: Jaha. Tror Du att det var svenska pengar som betalade det eller var det amerikanska?

Verner: Jag vet inte, det var amerikanska tänker jag.

L: De kunde inte komma tillbaka?

Verner: Ja 'di kunde inte komma tillbaka.

L: Nej.

Verner: Så – det var ju inte så

L: men det var de som inte hade något val. De hade ingen väg att gå?

Verner: Ja. Och en del var det som inte took care of sig Du vet där. 'Di. 'Di! 'Di kom ju lite illa ute. De söp och sådant och då skickade 'di över dom där se.

L: Jaha. Och det var under prohibitionen också,

Verner: Ja.

L: när folk inte skulle dricka.

Verner: Ja! Ja! Men – de skickade över dom. De kunde aldrig komma hit tillbaka sen.

L: Jaha.

Verner: Jaa det var en del!

L: De tog hand om det problemet.

Verner: mm.

L: Ja, Du hade ingen rösträtt då, för att Du hade inte blivit medborgare?

Verner: Nej.

L: Nej. Förstod Du vad som hände då, för att Du kunde väl inte läsa tidningarna så bra det första året?

Verner: No det vet jag ju inte, men.

L: Så Du fick ta reda på vad de andra sa. Hade Du någon svensk tidning?

Verner: Ja. Svenskamerikanaren hade jag.

L: Du hade den ja. Skrev de dagliga nyheter om vad som hände runtom i Moline till exempel, eller var det mest ?

Verner: No det var inte så mycket runt här.

L: Det var mest över Chicago?

Verner: Ja. Runt Chicago.

L: Ja. Du funderade inte på att åka in till Chicago och få arbete?

Verner: No, det tänkte jag aldrig på.

L: Där var ännu värre kanske?

Verner: Va?

L: Det var ännu värre i Chicago?

Verner: Ja, det var värst. Då var det bättre och stanna här!

L: Vet Du om det var någon som kom ifrån Chicago hit ut, för att det var värre i Chicago? Du kände inte någon som kom hit?

Verner: Well. – Let's see. Det var inte många! Well de gick till Chicago, men sen kom de tillbaka hit igen. Kanske de kunde inte få några arbeten där uppe.

L: Så storstaden var värre i arbetslöshetstider?

Verner: Det var dåligt. Det var dåligt där uppe.

L: Jaha.

Verner: Det var värst.

L: Så Du stannade då till -33?

Verner: -34, när jag började arbeta här nere.

L: Blev Du återkallad då eller sökte Du själv upp dem?

Verner: No. Jag gick till en annan plats och arbetade. Jag arbetade för International Harvester.

L: I East Moline, eller?

Verner: I East Moline, för en tid

L: Ja.

Verner: och sen arbetade jag – no – sen – jag arbetade där – ja. Och; sen blev det dåligt. Jag tyckte inte om den platsen så bra precis. Sen började jag arbeta vid Herman Nelson's. Herman Nelson Company.

L: Vad tillverkade de?

Verner: Heaters och air conditioners.

L: Jaha.

Verner: Så där stanna jag för 20 år.

L: Jaså!

Verner: Och sen tyckte jag

L: Stadigt arbete?

Verner: Jaha!

L: Du blev aldrig avlagd då?

Verner: No aldrig!

L: Jaså.

Verner: Så sen. No! 10 år stanna jag där.

L: 10 år.

Verner: Så sen gick jag tillbaka till International Harvester och jag arbetade där för en tid, kanske 5 år eller någonting sådant. Sen tyckte jag inte om det där heller. Så sen gick jag tillbaka till

L: Herman Nelson.

Verner: Herman Nelson. Och sen; sen stannade jag där.

L: Jaså. De är inte i business idag inte?

Verner: No det är slut nu.

L: Det är slut.

Verner: De tog; och sen kallade de, sen kallade de the American Airfilter.

L: Å det är samma!

Verner: För en tid – ja – en tid.

L: Det var Allis-Chalmers som ägde dem?

Verner: Och nu är det Allis-Chalmers ju, det är därför

L: Jahaa! Det är samma!

Verner: Det är samma.

L: Det var en stor firma det?

Verner: Va?

L: Det var en stor firma det?

Verner: Jaa. Inte då, var inte när jag började, så var det Nelson. They were the only one som was running it.

L: Så det var en liten fabrik då? Ni hade inga fackföreningar eller liknande?

Verner: No.

L: Det var

Verner: Det var; jag tänker det var väl en 25 personer som arbetade där nere på den tiden.

L: Hur var det på fabrikerna runtom: the International Harvester och Minneapolis/ Moline, var det fackföreningar där nere på 30-talet? När började de?

Verner: Nej det var inte.

L: Inte det?.

Verner: Inte när jag arbetade där första gången, men sen när jag gick upp där, 'siste gången jag arbetade där, så började det, så var det.

L: Var det före andra världskrigets början eller var det efter?

Verner: No.

L: -38 -39?

Verner: Ja 'förste gången jag arbetade där.

L: Ja, men då var det ingen fackförening?

Verner: No!

L: Nej.

Verner: Men. No det var i -35 ja. Ja, det var inte. No, det var inte. Men sen 'siste gången jag 'arbete där så var det och då var det så mycket väsen och oväsen så. Och 'di hade så mycket; så mycket problem med the union och allting så då tyckte jag inte om det, så då gick jag tillbaka till Herman Nelson.

L: Jaså, jaha. Jaså det var besvärligt när de startade upp the unions?

Verner: Mhm. Ja.

L: De hade problem och arbetsledningen tyckte inte om det, men man kunde inte stänga ute dem ändå? För det var en lag att de hade rätt att organisera arbetare väl?

Verner: Å ja, ja det hade 'di.

L: Ändå var det besvärligheter?

Verner: Yeah. The union. Två unions. De alla ville gå in där se. De slogs och väsnades.

L: Jaså! Jaså de gick till handgripligheter?

Verner: Ja!

L: Men att var kom de unionize idealisterna ifrån? Från Chicago eller från området här, eller var det sådana som var efterskickade?

Verner: Nja de kom from, jag vet inte var de kom from; Detroit och sådana platser tänker jag.

L: Jaså Detroit. Var det UAW?

Verner: Ja. De hade UAW och så hade de en annan, vilken var det? UAW. ...

L: AFL-CIO?

Verner: Jaa. Ja det var de två som

L: Men hade de rätt att komma in i fabriken och stå och prata? Det kunde de väl inte göra på arbetstid då?

Verner: No, de kunde inte.

L: Det fick de göra efter?

Verner: Ja.

L: De kunde inte komma in på lunchrasten till exempel?

Verner: No.

L: Det gick inte det.

Verner: Well. – Om 'di kunde 'sneaka in där så gick de in där, Du ser.

L: Men det var alltid någon som såg?

Verner: Så såg de ju dom då!

L: Hur var det i början när de började? För att det är ju inte roligt att mista arbetet. Arbetarna hade det trycket på sig, om man gick med i union: they might fire me. Hade de den känslan det första året när de började? För det är ju alltid svårt när de börjar på med något nytt.

Verner: Vad var?

L: Om Du gick med i fackföreningen,

Verner: Jaa.

L: Hade International Harvester's ledning rätt att säga upp Dig eller?

Verner: No det kunde de ju inte göra.

L: De kunde inte det?

Verner: No. Det var inte. I guess they find. Om de kunde få tag i något som de kunde kalla det nånting annat, då vet jag, då kunde 'di ju

L: Bli av med Dig?

Verner: Bli av med mig.

L: För the union hade inte den kraften i början, utan de fick vara försiktiga utav sig.

Verner: Ja, de hade till och vara.

L: Nu för tiden kan de ju inte röra någonting, för att då kommer de.

Verner: No.

L: Men på den tiden så fick de vara försiktiga av sig för att få komma fram med för stora krav?

Verner: Å ja. Jaa.

L: Vad var kraven? Det var timpeng naturligtvis, och semester. Nej det var inte med de första? Vacation, I mean.

Verner: Det var! No det hade vi ingen förr, innan the union kom in så hade 'di ju ingen.

L: Nej, men fick ni vacation med en gång the union kom in?

Verner: Nja det tog nog inte så länge efter sen, jag minns inte riktigt.

L: Det första kraven var: mer betalt per timma?

Verner: Ja.

L: och för övertid?

Verner: Ja.

L: och för ..

Verner: Och pension och allting sådant ja.

L: Pension. You had the right to strike.

Verner: **Ja!** Ja.

L: Det var i där?

Verner: Ja det hade 'di.

L: Men hur var det med sjukförsäkringar? Till exempel om Du blev skadad på arbetet. Du hade ingen ersättning om Du var hemma då, utan då?

Verner: No. Jaa well de hade till doktorn Du vet. De hade doktorn om Du blev 'hurtad i shop-en och sådant.

L: Då betalade fabriken det?

Verner: Jaa.

L: Jaha. Men innan union kom in hade Du inget skydd alls?

Verner: No.

L: Och ingen semester?

Verner: nej ingen.

L: Nej. Hur

Verner: Men; de hade ingen fri – de som arbetade där, de gamla folket som arbetade där – det gjorde ju ingenting på sommartiden, men de levde.

L: Åhå!

Verner: De levde. De hade ingen, de hade ingen betalning under tiden.

L: Nähä. Så det var inget krav då från the unions att ha vacation, för den hade ni i alla fall på sommarn?

Verner: Det hade de, men de fick inte betalt då.

L: Jaha?

Verner: Men de hade sin vacation ja. De hade about två och två tre 'månar! Sen så! Varena sommar var det likadant.

L: Så det var överallt: the International Harvester

Verner: Ja.

L: och Minneapolis/ Moline?

Verner: Ja.

L: Och John Deere?

Verner: Ja.

L: Vilken utav fabrikena tyckte Du det var bäst att arbeta för? Du arbetade aldrig för John Deere?

Verner: Nej. No.

L: Vilken ansåg Du var den bästa här i the quad cities på 40-talet?

Verner: No jag vet inte, det var väl. Det var nog inte så mycket skillnad precis, men det bästa var ju för Deere; för det är den ende som är kvar nu! För de andra de är ju alla gångna, så det var ju den bästa. Men jag gick aldrig dit då.

L: De sa ju det att John Deere betalade så förfärligt dåligt i början?

Verner: Å de betalade inte mycket.

L: De betalade sämst, efter vad de har sagt.

Verner: Jaa det gjorde de nog, men det var ju den bästa plats och stanna där, om Du skulle stanna någonstans.

L: Ja, men det visste de ju inte.

Verner: No, det visste jag inte! Men nu de har det så bra då, de som arbetar för Deeres You know. De har god pension och – allting

L: De har ju väldiga krav.

Verner: Ja.

L: De har allting som finns.

Verner: Allting är fritt nu.

L: Det är nästan inte mera krav nu för the unions att hitta på? Garanterad livstidsanställning?

Verner: Ja.

L: Ändrade fabrikerna om produktionen här under kriget? Alltså efter kriget; märkte Du att det blev en stor rush med tillverkning utav plogar och traktorer och allt möjligt då?

Verner: Ja.

L: För då var det många bönder som inte hade varken traktorer eller skördetröskor; jag menar combines?

Verner: Innan kriget?

L: Ja. Alltså innan kriget, hade de ?

Verner: Det var inte mycket där tror jag inte.

L: Det var inte mycket det.

Verner: Å kanske ute – ute i västern – ute i västern.

L: Inte **här** då?

Verner: Inte här ikring, var det inte mycket no.

L: Så det var inte mycket då, utan det var en helt ny produktionsgren då för John Deere och för International Harvester?

Verner: Ja. Ja.

L: Och då började dom köra på övertid?

Verner: Ja. Ja. Sen var det bra, för en tid.

L: Då började de ta in, den ena efter den andre, på fabrikerna?

Verner: **ja!**

L: Jaha.

Verner: Då var det arbete! Och det har vart; det har vart bra arbete ända tills about sista året och så.

L: Jaha.

Verner: Men nu är det gånget.

L: Nu har det mörknat till över the quad cities, som man säger.

Verner: Jahahaha! Det är dåligt nu!

L: Har det varit treårskontrakt ni har haft med International Harvester, eller två- eller tre?

Verner: Tre år.

L: Tre år.

Verner: Ja.

L: Och det har fungerat bra?

Verner: Ja. Jag tänker alla har tre år, mesta av dom anyway.

L: Men när det blev strejk, då kunde de välja emellan International Harvester och John Deere? De strejkade aldrig på båda ställena på en gång?

Verner: No det tror jag inte. Först när de började med the unions se i shop-en där se, då var det lite, då hade de väl inte som, jag menar: då var det väl inte så noga. Men nu på 'siste tiden så har de - så har de, då kommer de överens om vem som ska stanna se och vem som ska ha den första strejken eller efter sedan. Så.

L: Jaha.

Verner: Så inte dom 'strikar allihop på en gång.

L: Nähä.

Verner: Och sen; om den får ett contract så vill den andra ha likadant se och sådant.

L: Så det sker automatiskt då?

Verner: Ja. Det ser ju ut så! Det ser ut så.

L: Ja. Så till exempel om International Harvester strejkar för sex månader,

Verner: Ja.

L: och då får en förhöjning,

Verner: Ja då

L: då får John Deere den automatiskt?

Verner: Ja, då vill 'di ha detsamma see. Se that's; that's the way they use to do it.

L: Det var i regel på det viset att ledningen, de gav efter då, för annars hade de gått ut i strejk på John Deere också, om det hade blivit, om de inte hade fått.

Verner: Ja!

L: Och: Case är i samma union? Case Tractor?

Verner: Well that Case?

L: Case?

Verner: Ja, de har väl densamma, tänker jag.

L: Det är samma förening.

Verner: Det är samma ja.

L: Jaha.

Verner: Jag tror det. Våran yngste pojke, han arbetar för the Case.

L: Jaså. I Davenport, eller i Bettendorf?

Verner: I Rock Island.

L: Jaså, kör de fortfarande på Case på International Harvester? Jag trodde de stängde?

Verner: Case?

L: Ja!

Verner: I Rock Island - ja!

L: Ja!

Verner: Oh ja. Sure.

L: Jaså.

Verner: Oh ja.

L: Men the International Harvester's fabrik, den är igenslagen?

Verner: Ja.

L: Det är stängt? Jaha.

Verner: Ja. And in East Moline, that's, who was it that took over? It went into the International Harvester, I don't know.

L: Case?

Verner: Yeah that's Case that took over there yeah. But they still got their place in Rock Island.

L: Jaså, de har det? Så de tillverkar delar och sådant till traktorer?

Verner: Ja. Mhm. Ja.

L: Så Du pensionerade Dig ifrån International Harvester då?

Verner: No. From Herman Nelson;

L: From Herman Nelson.

Verner: from the American Air Filter. But it ain't American Air Filter heller nu, Du vet.

L: Allis-Chalmers.

Verner: That's Allis-Chalmers.

L: Jaha! Men de hade ingen fackförening, sa Du?

Verner: Allis-Chalmer ja.

L: Ja, men jag menar Herman Nelson?

Verner: Ja vi hade det till slut innan, ja 'di hade.

L: Så Du hade pensionsrätt och ?

Verner: Ja, för de took över det.

L: Sjukersättning och sådant då?

Verner: Så. Ja de Allis-Chalmers took över allt det där när de

L: Hade de lika bra som International Harvester och John Deere?

Verner: No, det tror jag inte. De hade inte så mycket, de hade inte pension och sådant, det hade de inte så bra som the other had it. No det var dåligt! Det blidde sämre det!

L: Jaha. Så det är utvecklingens gång så att säga. Arbetarna som Du arbetade med där nere, det var ju många svenskar när Du kom.

Verner: Var jag 'arbeta?

L: Ja, på Minneapolis/ Moline när Du kom dit. Det var många svenskar där?

Verner: Ja, det var många svenskar där.

L: Jaha. Men sen; under 30-talet, så ändrade det sig, när Du kom tillbaka -34 och -35 och -36. Då arbetade Du med belgare och med polacker och tyskar.

Verner: Ja. Ja!

L: Hur var de att arbeta tillsammans med, i jämförelse?

Verner: Jag hade aldrig några, jag tyckte det var lika bra.

L: Du hade aldrig några konflikter mellan olika grupper?

Verner: No. Nej.

L: Det fanns inga norrmän i Moline? Norskar?

Verner: Å det var det väl en del, tänker jag.

L: Ni märkte dem inte?

Verner: Jaha, det var en del!

L: Jaha. Så det var inga problem då, utan det flöt?

Verner: No. No. Det.

L: Men ni diskuterade aldrig politik och sådant på arbetsplatsen? Utan var och en gjorde sitt arbete?

Verner: No de diskuterade inte mycket politik och sådant. Det var mesta om Union och sådant, det var tal om det mesta.

L: Gick de flesta arbetarna till union-möten, eller: meetings?

Verner: Ja. Ja när de 'börja, först börjat så gick de.

L: Men de har ju klagat på senare år att de infinner sig ju aldrig när de röstar och sånt, utan de har dåligt intresse för det.

Verner: Ja.

L: Var det så i början med?

Verner: Well! Det ser ut som att när det först 'börja, så: alla ville de ha Union, Du vet se.

L: Ja.

Verner: Då var det inte så, då var det ingen frågan. Men sen så. Sen gick det ju så de var lite mer 'devidade Du vet se.

L: Jaa ja.

Verner: En del ville ha union och en del ville inte ha union.

L: Men sen när det väl kom in, då var det inget att göra åt det.

Verner: Då fick! Ja!

L: Jaha.

Verner: Ja.

L: Så då, då var det full fart framåt.

Verner: Ja.

L: Så då gick Du med i Wasa in på 40-talet någon gång, när Du kom tillbaka till Moline då ifrån Oregon, eller var det -30 ?

Verner: Jaa? No. Det var, jag vet inte hur länge. Jag kan inte minnas när jag kom tillbaks, när jag gick in till Wasa igen.

L: Var det Kask som ville ha in Dig igen?

Verner: Inte den 'siste gången no.

L: Nej.

Verner: No.

L: Han trodde Du var ett hopplöst fall?

Verner: Ja! Ja, det trodde han väl!

L: Men han tog in många medlemmar då?

Verner: Oh ja ja! Det var alla! De alla, de alla 'belongade 'te Wasa.

L: Jaha.

Verner: Han tog dem så fort som 'di kom hit se.

L: Han var inte med i Vikingarna, eller the Wikings?

Verner: Jag tror inte det, det tror jag inte.

L: Var Du med i Wiking?

Verner: Ja.

L: Jaså.

Verner: Ja.

L: I Svitjood också?

Verner: Va?

L: I Svitjood?

Verner: No. Aldrig.

L: Brödraförbundet?

Verner: Nähä.

L: The Brotherhood?

Verner: No. No. No: Wasa och Wikings, det är de enda jag har 'belongat.

L: Det förekom att många var med i bådadera, i både Wikings och Wasa?

Verner: Oh ja, det är många.

L: Ja. Blev det inte besvärligt att gå till så många möten då i månaden? Du hade god tid?

Verner: ja Du vet jag går inte ofta!

L: Det var till att betala avgiften och det var huvudsaken?

Verner: Ja! Ja, gå till Wasa, går vi bra mycket! Du går nästan, nästan alltid.

L: Jaha. Men de som var ungarlar och de som inte var gifta, de kunde gå till många möten naturligtvis på den tiden och dansa.

Verner: Jaha!

L: Då var det danstillställningar efter varje möte, efter vad jag förstår.

Verner: Yeah ”di hade dans allt över då.

L: Jaha.

Verner: De hade danser allt ute på – ja; Wasa hade danser och Vikingarna hade danser och så hade de; och så hade de .. in Svitjoods. Have You ever heard of them?

L: Svitjood?

Verner: Ja?

L: Ja!

Verner: Ja de hade

L: Det är de som har här nere på 6th avenue?

Verner: Jaha! De hade dances.

L: Jaha.

Verner: Och så hade ’di dans på The Knights of Columbus, that’s in the Catholic.

L: Å svenskarna gick dit med!

Verner: De gick dit och dansa också.

L: Jaså.

Verner: Inte på möte.

Verners hustru: Anywhere there was a dance.

L: Va?

Verners hustru: Anywhere there was a dance.

L: Jaså.

Verner: Inte på mötet, kunde ’di ju inte gå, men ’di kunde gå på dans!

L: Ja. Ja men hur gick det nu då, när svenskarna kom hem med italienska; utländska flickor. Det tyckte väl föräldrarna inte om?

Verner: Jaha, det vet jag inte!

L: Är Din fru född här i Moline?

Verner: Jaa.

Verners hustru: I am born in Moline.

L: Ja. Det var väl på det viset att det var svårt för en pojke att komma hem med en italiensk flicka, till exempel på landet?

Verner: Jag vet inte nu. På den tiden kanske det var mer så än vad det är nu. Nu gör det ju, nu: nu så gör det ju ingenting!

L: Nu gör det ingenting, men det hade inte gått att ta med sig en italiensk tös in till The First Lutheran på söndag?

Verner: No! No ’di hade, nu har de inte så mycket. ’Di hade mer danser och sådant då förr i tiden än de har nu och på Eagles, ’di hade danser.

L: Jaha. Jaså det var en stor loge här i Moline?

Verner: Eagles, ja!

L: **Tillhörde Du den också?**

Verners hustru: Yeah, he belonged.

Verner: Ja.

L: Jaså! Och de hade också sjukkasse och sjukersättning och sånt?

Verner: No de sluta med det. De har just, de är just en förening nu. Det är inte mycket 'te det, det är inget där.

L: Men de betalade ju bättre än vad Wasa gjorde. De betalade ju läkarvård också.

Verner: Ja det gjorde de på **den tiden**, men nu gör de inte det något mer.

L: Det var på den tiden, då när de konkurrerade med Wasa?

Verner: Ja. De fick så mycket i 'vecka - Du vet. I don't know. Jag vet inte vad det var. Jag tror aldrig jag fick någon sjukkasse från Eagles. Aldrig. Ja, jag fick. I was down there and -- and I -- If You get hurt, that's the one that You have done in; på platsen får Du sjukhjälp.

L: De tog hand om det, ja. men

Verner: Ja.

L: Men om det hände utanför, om Du gick hem från en dans på The Knights of Columbus?

Verner: Jaha! Då gick det ju inte.

L: Så - ni kunde ha umgänge då med belgare, och

Verner: Ja. Å ja.

L: Det var inte många italienare i Moline eller i Rock Island då?

Verner: no, men det var många belgare då.

L: Det var det?

Verner: Oh ja ja!

L: Vet Du om de var valoner, de belgarna? Du vet ju vad valoner är?

Verner: What?

L: Det finns valoner i Sverige.

Verner: Valoner?

L: Har Du hört talas om det?

Verner: Det tror jag inte.

L: Det var sådana som kom på 1600-talet ifrån Belgien och norra Frankrike upp till Sverige

Verner: Å ja.

L: och bosatte sig vid järnhanteringen och sånt.

Verner: Å!

L: Men Du vet inte om dessa är utav samma slags folk?

Verner: Det vet jag inte.

L: Det har Du aldrig hört talas om.

Verner: Vad kallas de? Vad Du kallade dom? De kallas svenskar nu ja?

L: Ja, nu är de svenskar efter så många generationer, men de var valoner.

Verner: Oh ja.

L: Ja det var belgare. Jag undrar just om det är samma här i Moline.

Verner: Det tror. Jag har aldrig hört talas om det.

L: Inte det. Nähä.

Verner: Valon? Vad? But: hur länge är det sen de var i Sverige?

L: De kom till Sverige på .. ja, redan på 1600-talet tror jag, för järnhanteringen, för de kan mycket med järnhantering. Och det var **det** jag undrade om de var här vid John Deere och the International Harvester? Alltså: gjuterier; Foundrys.

Verner: Jaa. Ja se det är många som arbetar i gjuteri här.

L: Belgare?

Verner: Belgare ja. Det var en massa av dom där.

L: Jaha. Fanns det mera av dem än av svenskar?

Verner: Ja, jag tror det.

L: Jaha. Så hur blev det på ett ställe där det t ex var hälften svenskar och hälften belgare? Vilka blev förmän då? Var svenskarna steget före, eller var det belgarna som blev förmän och svensken som fick sopa golvet! Vad hände egentligen?

Verner: jaha! Jaha! Jag vet inte hur det blev!

L: Du har inte varit ute för det?

Verner: No! No.

L: Men ni kunde umgås? För det har ju alltid varit friktioner, vet Du, mellan olika nationaliteter: - Italienare och svenskar.

Verner: Oh ja. Ja. Mhm. Jag vet inte vem som vann inte!

L: För det var inga stridigheter direkt?

Verner: No, det var det inte.

L: Hur var det på danser, t ex om en svensk pojke tog en belgisk flicka hem en gång?

Verner: Ja det gick nog inte så bra tänker jag.

L: Det gick inte det?

Verner: Ha!

L: Det var inga slagsmål och handgemäng här på gatorna?

Verner: Å de slogs, men svenskar tänker jag slogs emellan sig själva, mer än någon annan.

L: De hade fullt sjå att hålla sig själva ifrån varann!

Verner: Ja. Jaha! Jaha de slogs! Men nu, nu

L: Men det var mer vanligt förr förstås än vad det är nu.

Verner: Ja! Jaha!

L: De slutade med det efter ett tag?

Verner: Ja de sluta med det.

L: Jaa. Så den generationen som var född här, de blev lite annorlunda än de som kom?

Verner: Mhm. Ja.

L: Var de mera civiliserade!

Verner: Jag vet inte vad jag ska kalla det, men, like; de som kom in här, utav svenskar och sådant, de slogs alltid.

L: De gjorde det.

Verner: Dom grälade ja.

L: Jha. Tror Du det berodde på att – för alla kunde ju inte språket så bra kanske med en gång – utan: de ville göra sig förstådda på ett annat sätt?

Verner: Jag vet inte!

L: Fanns det några kända svenskar här som var storväxta och kvicka med knytnävarna i Moline? För det är ju alltid så att det är någon som sätter märke på stan.

Verner: Oh ja! No, inte precis, men det var ju en del. De gick på lite, like: the Turners och så

L: Boxas.

Verner: lärde de att boxa, och sådant, och de trodde de var lite bättre, Du vet. Så där sen så.

L: Jaha. Så de var skolade i

Verner: Ja.

L: Skolade i slagsmål.

Verner: Då så ville de visa vad de kunde göra – Du vet.

L: Så de hade en svensk klubb, en boxningsklubb?

Verner: The Turners, det är väl de mesta tyskar, men det var många svenskar, dem gick där också.

L: På gymnastik och?

Verner: Ja.

L: Fotbollslagen nu. Du var inte med och spelade fotboll? Du var ju i den åldern när Du kom. Du spelade inte fotboll; soccer?

Verner: Nej.

L: Hade Du inte börjat med det i Sverige?

Verner: Va!

L: Du spelade inte det i Sverige?

Verner: Oh inte i något lag och sådant; just för roligt, just för tidsfördriv, det är allt.

L: Men Du gjorde inte det här i Moline?

Verner: Nej.

Verners hustru: There were a lot of them here then.

L: Det var många fotbollslag här ja.

Verner: Oh ja. Ja.

L: Ja.

Verner: Ja.

L: Som sagt var: Du var inte med.

Verner: Nej. Jag satt! Jag satt och titta när 'di andra spela.

L: Var spelade de någonstans, på Riverside, eller?

Verner: They had it på 9th street.

L: 9th street.

Verner: Ja, näst. Du vet var hospitalet är där 'öppe, men det är på den sidan om, om Du går på – Du går på hospitalet, på den vägen och sen är det. Det var där en öppen fil. Nu är det byggt. Nu har de apartment buildings och sådant.

L: Å! Var det en svensk plats, eller var det stan som ägde den platsen?

Verner: Ja, jag tror den 'belongade 'te

L: Moline?

Verner: stan. Men nu är det ju ingen som spelar soccer. Ja de börjar spela nu igen, skolan.

L: Mexikanare och sådana som kommer in ja.

Verner: Ja.

L: När Du kom hit, på slutet av 20- och början av 30-talet, var var centrum för svenskarna? Var det i Moline och att de kom in från: Rock Island och East Moline och Bettendorf och Davenport?

Verner: Ja they

L: Var var centrala delen här?

Verner: Moline.

L: Det var Moline?

Verner: Yeah. Det var det mesta.

L: För det var inte så mycket svenskar i Rock Island då?

Verner: No. No det var svenskar.

L: Jaha.

Verner: Svenskt. Svenska och belgiska. Svenska och belgiska.

L: Det var svenska affärer då nere på 3th avenue och 4th avenue och 2nd avenue; svenska affärer?

Verner: Ja. Ja det var det.

L: Så Du kunde gå in i en affär där då och tala svenska med dem?

Verner: Ja det var det.

L: De förstod svenska?

Verner: Jaha.

L: Herrekiperingen Nydén?

Verner: Ja. Adolfssons.

L: Josefssons?

Verner: Adolfsson var där nere. Det var dom mesta svenskar gick, till Adolfssons.

L: Vad var det för affär han hade?

Verner: Kläder.

L: Jaså, kläder!

Verner: Jaha.

L: Jaha.

Verner: Ja. Och så var det skoaffär där nere; Widell, han hade skoaffär där nere. Det var en svensk, när jag kom hit.

L: Jaha. Så det hade de. Och sen fanns det restauranger också? Svenska restauranger?

Verner: Ja, ner på Swea. Swea, det var svenskt.

L: Var låg det någonstans?

Verner: Femte avenue, 5th avenue.

L: 5th avenue, på vilken street?

Verner: Between 13th and 14th.

L: 13th and 14th.

Verner: Ja.

L: Jaha. Så det var alltså där som Första Lutherska var och Missionstabernaklet och alla kyrkorna var runtom där också då?

Verner: Jaa, de

L: Västerdahls och (?)?

Verner: Jaha. Den stora, den stora kyrkan där nere, det var Västerdahl, det var allt svenskt.

L: Ja First Lutheran ja.

Verner: Ja First Lutheran. Ja. Jag tänker vår var konfirmerad där.

L: Det var den stora kyrkan ja.

Verner: Ja.

L: Så vilken kyrka gick Du med i, då när Du kom?

Verner: Jag gick inte!

L: Du menar: Du tog inte flyttningsbetyget från prästen i Hultsjö och lämnade fram det här i Moline?

Verner: No!

L: Utan Du stoppade det i innerfickan.

Verners hustru: He went to the Salvation Army.

Verner: Å ja, jag gick till!

L: Frälsningsarmén?

Verners hustru: Yeah.

Verner: I went to the Salvation Army quite a bit, You know.

L: Jaha.

Verner: I never belonged to any church there for a long time.

L: Nähä. Så prästen nu i Sverige i Hultsjö, han sa inte till Dig att Du skulle gå med i en kyrka här över?

Verner: No.

L: Han rekommenderade ingen speciell kyrka?

Verner: Det brydde han sig inte om, om jag gick eller inte, tänker jag!

L: Han sa inte Du skulle skicka hem kollekt heller?

Verner: No! No! **No!** No. No No det

L: Han sa inte till Dig att Du skulle komma tillbaka, om Du inte trivdes?

Verner: No! He didn't care to much.

Verners hustru: But You used to go to that church on the 10th street.

Verner: Va?

Verners hustru: You used to go to that church on 10th street. What was that?

L: The Tabernacle.

Verners hustru: The Covernants?

L: Yeah - the Covernant Tabernacle?

Verners hustru: Yeah.

L: Svenska Tabernaklet.

Verners hustru: You used to go on the 10th street there.

Verner: Oh yeah I did once in awhile, but I did never belong for a church. Otherwise I went a little bit all over You know. Up in Oregon I went. When I was up at the farm I went to a church up in Oregon!

L: Jaha.

Verner: In between time. I wasn't to particular really.

L: Nej nej. Du gick till The Knights of Columbus istället.

Verner: Jaha. Jaha!

L: Och sen hade the Noble Arch en klubblokal ute på Rock River?

Verner: Ja. Ja.

L: Och det var danser ett par gånger i veckan?

Verner: Ja. Ja.

L: Så då när ni gick till de här mötena, då var hela familjerna med, alltså barn och morfar och mormor och hela högen, på Wasa-mötena?

Verner: Oh ja på möten ja, då gick 'di ja.

L: Ja. Och även ute vid Rock River, när ni var ute vid den där campen där?

Verner: På söndag.

L: På söndag, ja.

Verner: Ja.

L: Jaha.

Verner: Men dans hade de mesta på lördagskvällen, då var det mest ungdom.

L: Jaha.

Verner: På söndag hade de middag och sådant därute, Du vet.

L: De serverade?

Verner: Mhm.

L: Sedan gifte Du Dig då, Du träffade Din fru?

Verner: Jaha.

L: Vad heter hon?

Verner: Helen.

L: Helen?

Verners hustru: Helen. H e l e n.

L: Och sista namnet var?

Verners hustru: Peterson.

Verner: Bergström.

Verners hustru: Bergström my name was!

L: Oh Bergström. Jaha. Så var träffade Du Miss Bergström nu, första gången, var det på Wasa-möte eller?

Verner: No. Jag tänker nog när 'ho arbetade - 'ho arbetade med restaurang där nere.

L: På Swea?

Verner: No. Det var en annan liten; jag vet inte vad de kallar den?

Verners hustru: The Swea owned it.

Verner: The Swea owned ja platsen. Ja det var det.

L: Jaha.

Verner: Det var 'samme, det var 'samme – ja – det var 'samme ägare på båda två.

L: Så Du gick och hade Dina mål mat där nere varje dag kanske?

Verner: Ja.

Verners hustru: I worked (?).

L: Jaha. Och då var Du noga med att få samma bord varje gång?

Verner: Ja! Ja!

L: Så ni gifte er någon gång då på 40-talet?

Verner: No -39.

L: -39.

Verner: Mhm. Ja.

L: Jaha. Då hade Du anställning hos Herman Nelson eller?

Verner: Ja. Ja.

L: Så då köpte ni hus strax efteråt?

Verner: No, we

Verners hustru: We rented.

Verner: We rented up to, after the oldest son of ours was born.

L: Jaha.

Verner: Then I built a house, a little house out there.

L: Jaså.

Verners hustru: It was in -42, -3.

L: Jaha.

Verner: I don't know when it was – mabee – no – we lived up here when (?) was born, in -45.

Verners hustru: Not in -45, it was after that.

Verner: We must have built out there in about -50, or so. That was the first house we had.

L: Jaha. Det var ju många som blev av med husen där i början på 30-talet, under the foreclosure.

Verner: Ja. Oh ja.

L: Blev det en resa för folk att köpa ett nytt hus då andra gången? För hade de blivit brända en gång, så var det inte roligt att ta samma steg igen.

Verner: Jaha.

L: Var det många som hyrde istället då för att köpa ett hus?

Verner: På den tiden när vi var?

L: Ja, alltså på 30-talet?

Verners hustru: I think so.

Verner: Oh ja, det var många. Det var många som hyrde ja.

L: De var rädda för att skriva ett nytt huslån? För det var många som hade betalat in nästan alltihop och de blev av med det?

Verner: Ja. Och de hyrde nog för en lång tid efter sedan ja.

L: De gjorde det ja? Och de var rädda att sätta in pengar på bank?

Verner: Ja. Ja, det var de. Jaha!

L: Stängde bankerna här i Moline också under depressionen?

Verner: Jaa. Ja.

L: De gjorde det ja?

Verner: För en liten tid ja.

L: Jaha.

Verner: Tills de hade räknat ut hur mycket Du kunde få tillbaka, sen öppnade de dem igen. No det var många, mesta folket tänker jag, hyrde. Sen, efter sen, ja, det var inte många. Men sen när de började i 50-talet och så, då började 'di bygga hus.

L: Då blev det mer och mer och fler köpare.

Verner: Ja.

L: Då kom börsen igång.

Verner: Ja.

L: Då var 30-talet glömt.

Verner: Ja. Mhm. Och sen. Sen hade vi det huset. Sen sålde vi den platsen och sen byggde vi 'en annat. Så sålde vi det huset och sen byggde vi detta!

L: Jaha. Så nu har ni bott här - i 24 år?

Verner: Sen -57 har vi vart på det här.

L: Jaha. Det är snart 30 år!

Verner: Jaa. 22.

L: Jaha. Så när blev Du medborgare?

Verner: Va?

L: När blev Du medborgare, efter att Du hade räknat med att Du skulle stanna i Amerika? Efter Du gifte Dig eller?

Verner: .. Ja. -39. Det måste bli in i; well var innan kriget You know, det måste bli innan -40 tänker jag!

L: Jaha.

Verner: Or när var det? No! No I was. When did I take out my citizen papers? I can't! I can't remember. But I remember the first time i went; när jag gick och 'rösta för presidenten 'förste gången, men jag minns inte. Det var nog

L: Var det Rosevelt då - eller?

Verner: Det var nog Rosevelt was president! Jag var ju innan här så länge så!

L: You could have miss him.

Verner: Jahaa!

L: Men – kommer Du ihåg att de sa till arbetarna att: Du röstar Republican, för då har Du tre års arbete säkert?

Verner: No. Jag 'rösta aldrig för en Republican!

L: Inte det?

Verner: Inte när jag went first här no.

L: Så Du var aldrig Hooverized då, utan?

Verner: No. No, jag var aldrig! Men, sen! No jag har aldrig röstat för en Republican. Well; jag har röstat för Republicans jag!

L: Det var många som gjorde det in på 20-talet, sa dom.

Verner: Ja på -20 var jag inte här, men sen efter sen.

L: Nej nej.

Verner: Efter sen Rosevelt, då; då var det allt Democratic, Democrates all the things see. Men sen har jag röstat för vem som jag tycker.

L: Men när Du arbetade i början på 30-talet, eller -35 och -36,

Verner: Jaa.

L: Var det faktiskt arbetare som var Republicans, som Du arbetade med?

Verner: Det var inte många.

L: Det var inte det?

Verner: Nej.

L: Förmännen; var de Republicans, tror Du?

Verner: Ja!

L: De var det?

Verner: Oh ja.

L: Var det för att bli lite annorlunda än arbetarna de var det - eller?

Verner: Jaa, jag tänker det. De var; de tänkte de var lite bättre.

L: Jaha. Så det var especially conviction.

Verner: Jaha. Jaha jag vet inte om det. De är väl likadana allihop, tänker jag.

L: Så anser Du att Roosevelt var den som räddade Amerika 1930?

Verner: Ja.

L: Om det hade fortsatt med Hoover igen, vad tror Du hade hänt då?

Verner: Jag vet inte. Nu har det ju vart bra, men nu ser det ju ut som – det ser ut som det vore bättre om Hoover var här nu.

L: Det kunde inte bli värre om Hoover vore här!

Verner: Jaha!

L: Men det är inte många som har givit Roosevelt beröm, de vill inte gärna prata om det. De säger att han var inne för länge och att han förstörde?

Verner: Roosevelt? Det är många som tänker på att det var han som

L: Vad beror det på? Det kunde ju inte värre ha varit?

Verner: Det är många som tänker på den vägen nu att: that's the one that det förstörde hela .. hela klabbet.

L: Men det var nog nödvändigt att det blev en ändring på det.

Verner: Mhm.

L: Så vad tror Du nu då; med Wasa och the quad cities. Will it survive?

Verner: With what?

L: Med Wasa, till exempel? Det har ju varit många medlemmar under 30-talet.

Verner: Ja, but they; they are. Well! Runt här är det dåligt med Wasa, det går ju inget. De får ju inga nya members.

L: Ungdomarna?

Verner: No, de är inte intresserade.

L: De vill inte ha bekymmer?

Verner: De är inte intresserade av något sådant.

L: Vad beror det på, tror Du? Är det fel program eller: vad är det som behöver ändras? Eller har det tjänat ut sitt syfte?

Verner: Jag tänker det. Jag tror det. Jag tror det är det.

L: Det finns en gräns på allting.

Verner: Ja! Ja jag tror det är slut med det, Men; om Du läser på Wasa-stjärnan,

L: Jaa.

Verner: Andra platser, dom har ju många medlemmar och nya medlemmar och – och sådant.

Ungt folk går in, men här är ju ingen som

L: Här var en äldre immigration hit till Moline.

Verner: mm.

L: Och dom har dött. Alltså det är två generationer som har gått nu.

Verner: Ja. Ja.

L: Jaha.

Verner: Jag tror det är. Jag vet inte. Jag har inte sett en enda person i Wasa, här.

L: Nähä. Det finns ingen Kask längre som kan ta hand om räddningsarbetet.

Verner: No! No, han dog ju.

L: Han hade rätta tekniken.

Verner: Ja.

L: Var prästerna nere och värvade medlemmar vid stationen kanske?

Verner: Va?

L: Var prästerna nere och värvade medlemmar med vid stationen?

Verner: No! No, det tror jag inte.

L: Det var bara Kask?

Verner: Ja. Ja. Ja han tog dom!

L: Han gick in med liv och själ för sitt arbete?

Verner: Ja det gjorde han!

L: Men det är väl sällan att det finns en sådan person? Det är kanske en på varje ställe och sen när de ramlar ifrån, då är det svårt att ta upp den manteln?

Verner: Ja. Jaa det är det.

L: De gör nästan för mycket, sådana personer.

Verner: Ja. Men det var ju hans hela liv – You know.

L: Ja.

Verner: Han tyckte att det den vägen skulle 'va.

L: Men hans barn, han hade tre pojkar, eller vad var det?

Verner: Ja, han har två in any way, jag vet inte om han har tre eller inte.

L: Var de Wasa-medlemmar?

Verner: Jaa? Det var de väl för en tid, de hade väl till att bli det! Men jag vet inte, jag tror inte det finns någon. Jag tror inte.

Verners hustru: I don't even know where they live any more.

Verner: Jag vet inte var de lever nu nånstans.

Verners hustru: They had two boys and a girl?

Verner: Yeah they had. De hade två pojkar, det vet jag. Men jag vet inte om de lever runt här eller inte. Jag tror inte det though.

Verners hustru: I don't think so.

Verner: No.

L: Om det t ex fanns svenska politiker här i Moline, eller som var sheriffs, och poliskonstaplar och justice's of the peace, (eller vad det nu heter), stödde svenskarna varann då? Så att de röstade på dem som var svenskar vid valen?

Verner: Å det gjorde de nog.

L: De gjorde det?

Verner: Det tror jag.

L: Så då ville de vara partiska, eller ta parti för dem?

Verner: Ja de hade till och. Ja. Ja! Jag tror det. Jaha.

L: Men det berodde också på om det fanns en annan person, så de lika gärna kunde välja in honom att vara bra.

Verner: Ja.

L: John Carlson var en av dem?

Bägge Petersons: Å ja. Yeah.

L: Han var inte i detta området då?

Verner: Va?

L: Han var inte i detta området, för er

Verner: Jaha.

L: Hade han detta (?), John Carlson?

Verner: Jaa. Han var här. Han levde rätt här.

L: Ja han levde här uppe ja?

Verner: Ja.

L: Jaså detta området tillhörde hans?

Verner: Jag tror det.

L: Men han var Republican då?

Verner: Ja.

L: Så Du behövde inte rösta på honom?

Verner: Ja, jag, jag! Jag behövde rösta jag! If I liked the guy, jag röstade. I.

L: Ja ja.

Verner: Då röstade jag för en Republican! Ja.

Transkriberat från kassetband 2013-02-20 /O-KS